



Przemoc rówieśnicza

Doniesienie medialne z ostatniego czasu potwierdzają, że przemoc rówieśnicza to istotny i poważny problem. Doświadczanie przemocy niesie za sobą wiele negatywnych skutków w całościowym funkcjonowaniu dziecka i młodego człowieka, ale również może odbić się na późniejszym, dorosłym już życiu. Skutki przemocy rówieśniczej nie dotyczą tylko jej ofiar, ale także sprawców, a nawet świadków.

Definicja przemocy rówieśniczej

Nie istnieje jedna definicji przemocy rówieśniczej. Przeważnie na jej opisanie używa się różnych terminów. Można spotkać się z pojęciem agresja rówieśnicza. Jest to określenie najbardziej ogólne. O agresji mówimy, kiedy ktoś świadomie podejmuje wrogie działania w celu wyrządzenia krzywdy drugiej osobie. Przemoc jest terminem węższym. Dochodzi do niej, gdy agresor wykorzystuje swoją przewagę nad ofiarą. Przewaga ta może mieć charakter na przykład fizyczny, psychiczny czy liczebny. Spotkać się można także z określeniem bullying. Mówimy o nim, gdy intencja działania to wyrządzenie przykrości lub krzywdy, działanie to występuje systematycznie z nierównowagą sił.

Formy przemocy rówieśniczej

Najczęściej między rówieśnikami dochodzi do:

- przemocy fizycznej - jest to naruszenie nietykalności cielesnej drugiej osoby, np. bicie, kopanie, popychanie;
- przemocy werbalnej – czyli wypowiedanie negatywnych komunikatów uwłaczających godności np. wyzywanie, obrażanie, ośmieszanie;
- przemocy ekonomicznej – np. niszczenie rzeczy, wymuszanie pieniędzy, kradzieże;
- przemocy relacyjnej - wykluczenie z grupy rówieśniczej, np. niezapraszanie na wspólne wyjścia, usuwanie ze wspólnych grup w sieci, rozsiewanie plotek;
- cyberprzemocy – są to różne przejawy przemocy, do których dochodzi za pośrednictwem Internetu np. obrażanie w komentarzach, zakładanie kont na czyjeś dane, publikowanie kompromitujących zdjęć, filmów.

Badania pokazują, że sprawcy nie stosują jednej formy przemocy. Zazwyczaj współwystępuje ze sobą kilka jej form. Chłopcy dopuszczają się częściej przemocy fizycznej,

natomiast dziewczyny stosują pośrednie metody przemocy, czyli te, które są bardziej ukryte np. namawianie innych do dręczenia, rozpowszechnianie plotek.

Z przemocą rówieśniczą możemy mieć do czynienia w różnych środowiskach. Może dochodzić do niej na terenie szkoły lub w drodze do niej. Jest to problem wielu jednostek edukacyjnych. Również w domu może dochodzić do przemocy rówieśniczej – ze strony rodzeństwa czy dalszej rodziny np. kuzynów. Coraz częściej rozpowszechnionym narzędziem przemocy rówieśniczej jest też Internet. Czasem dotyczy to osób nieznających się, jednak przeważnie jest to dodatkowe źródło znęcania się wykorzystywane przez sprawców znanych ofierze.

Konsekwencje przemocy rówieśniczej

Doświadczenie przemocy odbija się na funkcjonowaniu fizycznym, psychicznym i społecznym. U ofiary mogą pojawić się problemy zdrowotne np. bóle głowy, pleców, brzucha, zawroty głowy, trudności z snem. Występują też często problemy natury psychicznej – np. nerwowość, wahania nastroju, poczucie osamotnienia, obniżona samoocena, depresja czy myśli samobójcze. Na skutek przemocy następuje wycofanie się z uczestnictwa w życiu społecznym. Osoba doświadczająca przemocy może rezygnować z dotychczasowych aktywności, pojawia się problem wagarowania. To wszystko negatywnie wpływa na rozwój kompetencji społecznych. Prawdopodobieństwo nasilenia objawów wrasta wraz z częstością aktów przemocy. Negatywne konsekwencje przemocy rówieśniczej mogą trwać nawet w dorosłym życiu np. niska samoocena, unikanie kontaktów społecznych.

Negatywne konsekwencje przemocy rówieśniczej dotyczą także jej sprawców. Może to dotyczyć ich funkcjonowania w szkole np. gorsze oceny czy brak poczucia przynależności do grupy szkolnej. Często bycie sprawcą przemocy koreluje z występowaniem innych zachowań ryzykownych czy antyspołecznych np. picie alkoholu, palenie papierosów, wandalizm itp. Badania pokazują też, że dla osób które w młodości były sprawcami przemocy rówieśniczej, występuje podwyższone ryzyko rozwoju antyspołecznego zaburzenia osobowości oraz zwiększone prawdopodobieństwo, że w dorosłości popełnią przestępstwo.

Na zdrowie psychiczne negatywny wpływ ma również samo obserwowanie przemocy. Świadców niekiedy stają w obronie ofiary, jednak często też zaczynają współtowarzyszyć w aktach przemocy. Wskazuje się, że u osób które były świadkami przemocy rówieśniczej występuje zwiększone ryzyko pojawienia się myśli samobójczych.

Rozpoznanie przemocy rówieśniczej i pomoc

Rozpoznanie przemocy rówieśniczej może być problematyczne. Często dzieci doświadczające jej ukrywają ten fakt przed dorosłymi. W związku z tym, dorośli muszą być czujni na jej symptomy. To właśnie ich reakcja może spowodować, że przemoc zostanie przerwana. Naszą uwagę powinny zwrócić:

- Zmiany nastroju, często pogorszony nastrój, zdenerwowanie;
- Bóle głowy, brzucha itp.;
- Siniaki, skaleczenia niewiadomego pochodzenia;
- Kłopoty ze snem;
- Problemy szkolne np. spóźnienia, gorsze oceny, unikanie szkoły;
- Prośby o dodatkowe pieniądze;
- Uszkodzone rzeczy czy ubrania;
- Częste „gubienie” przedmiotów lub pieniędzy.

Nie wolno ignorować problemu. Brak reakcji na przemoc rówieśniczą sprawia, że się ona nasila. Trzeba zachęcać dziecko do opowiedzenia o swoich przeżyciach i emocjach. Wspólnie szukać możliwych rozwiązań problemu. W razie konieczności zgłosić problem w szkole, czy nawet na policji. Można zwrócić się po pomoc do specjalistów – pedagoga czy psychologa. Młodzi szukający pomocy mogą zwrócić się także po wsparcie do całodobowego Telefonu Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111. Z konsultantami można skontaktować się też online przez stronę www.116111.pl.

Joanna Knutel – psycholog Ośrodka
Interwencji Kryzysowej w Górnem

Źródła:

- K. Makaruk „Przemoc rówieśnicza” w: Dzieci się liczą. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa i rozwoju dzieci w Polsce, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, s.214-231.
- K. Poszwa, D. Myślińska „Analiza zjawiska przemocy rówieśniczej – teoria i badania własne”, Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka Vol. 19 Nr 4 (2020), s.12-25.
- J. Węgrzynowska, „Dziecko doświadczające przemocy rówieśniczej”, Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka Vol. 15 Nr 1 (2016), s.9-26.